

Beth yw traws?

Mae traws yn derm cyffredinol am bobl y mae eu rhywedd yn wahanol i'r rhywedd a roddwyd iddynt wrth eu geni. Er enghraifft, mae dyn traws yn rhywun sydd wedi trawsnewid o fod yn fenyw i fod yn ddyn. Nid yw pobl draws yn teimlo yn gyfforddus yn byw yn ôl y rhywedd y ganwyd hwy iddo. Maent yn cymryd camau difrifol, sy'n newid bywyd i newid eu rhywedd yn barhaol.

Beth yw newid rhywedd?

Mae newid rhywedd yn golygu newidiadau cymdeithasol, meddygol, cyfreithiol a gweinyddol. Gall pobl draws newid eu henwau a'u rhywedd ar gyfer bron bob gwasanaeth heb newid eu rhywedd cyfreithiol. Mae hyn yn cynnwys pasbortau a thrwyddedau gyrru.

Faint o bobl draws sydd yna?

Nid ydym yn gwybod. Nid oes data cadarn am y boblogaeth draws yn y Deyrnas Unedig yn bodoli. Rydym yn amcangyfrif yn ofalus bod tua **200,000-500,000** o bobl draws yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Swyddfa Ystadegau Gwladol yn ymchwilio i'r posibilrwydd o ddatblygu amcangyfrif o'r boblogaeth a sut i wneud hynny.

Ffeithiau a Ffigyrau

Dywedodd 41% o ddynion a menywod traws oedd yn ymateb i arolwg gan Stonewall eu bod wedi dioddef trosedd neu ddigwyddiad casineb oherwydd eu hunaniaeth o ran rhywedd dros y 12 mis diwethaf. Canfu'r arolwg hefyd bod **25%** o bobl draws wedi profi digartrefedd ar ryw gyfnod yn eu hoed. Canfu ein harolwg o bobl lesbiaidd, hoyw, ddeurywiol a thrawsrywiol ganlyniadau tebyg, gyda **67%** o ymatebwyr traws yn dweud eu bod wedi osgoi bod yn agored am eu hunaniaeth o ran rhywedd rhag ofn cael ymateb negyddol gan eraill.

Sut gallwch chi newid eich rhywedd yn gyfreithlon?

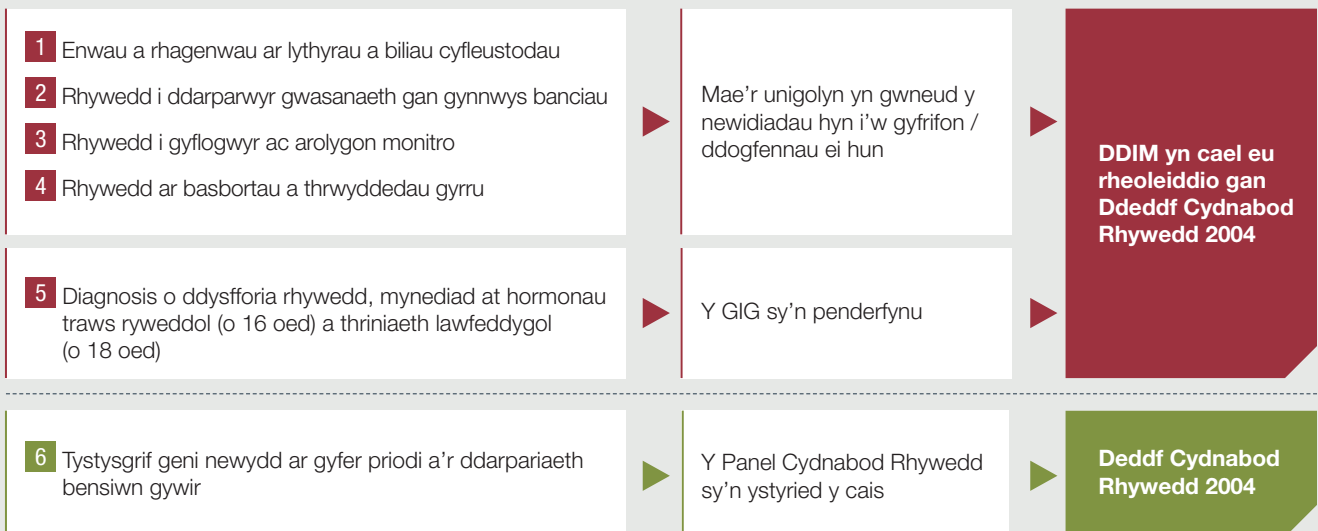
Gall pobl draws newid eu rhywedd cyfreithiol trwy fodloni'r gofynion a nodir yn Ndedd Cydnabod Rhywedd 2004. Yna byddant yn derbyn Tystysgrif Cydnabod Rhywedd, a thrwy hynny bydd eu tystysgrif geni yn cael ei newid. Y gofynion yw:

1. Diagnosis meddygol o ddysfforia rhywedd
2. Adroddiad gan weithiwr meddygol proffesiynol yn rhoi manylion unrhyw driniaeth feddygol
3. Prawf o fod wedi byw am o leiaf ddwy flynedd yn y rhywedd y maent wedi newid iddo trwy, er enghraifft, gyfriflenni banc, slipiau cyflog a phasbort
4. Datganiad statudol eu bod yn bwriadu byw yn y rhywedd y maent wedi newid iddo hyd eu marwolaeth
5. Os yn briod, caniatâd eu priod
6. Talu ffi o £140 (neu brawf o incwm isel ar gyfer gostwng/cael gwared ar y ffi)
7. Cyflwyno'r dogfennau yma i Banel, nad yw'r ymgeisydd yn eu cyfarfod yn bersonol

Faint o bobl sydd wedi newid eu rhywedd cyfreithiol?

Ers i'r Ddeddf ddod i rym mae **4,910** o bobl draws wedi cael Tystysgrif Cydnabod Rhywedd. Roedd **12%** o'r ymatebwyr traws i'r arolwg pobl hoyw, lesbiaidd, ddeurywiol a thrawsrywiol genedlaethol a oedd wedi dechrau neu gwblhau eu trawsnewidiad wedi cael un yn llwyddiannus, a dywedodd **7%** o'r rhai oedd yn gwybod amdanynt ond nad oedd ganddynt un neu heb ymgeisio am un na fyddai ganddynt ddiddordeb mewn cael un.

Pa gamau sy'n rhaid eu cymryd wrth drawsnewid rhywedd?

Ymgynghoriad ar Ddeddf Cydnabod Rhywedd 2004

Mae'r Llywodraeth yn lansio ymgynghoriad cyhoeddus ar y ffordd orau i ddiwygio Deddf Cydnabod Rhywedd 2004. Mae arnom eisiau gwybod sut i wneud y broses o gydnabod rhywedd yn gyfreithiol yn llai biwrocraataidd ac ymwthgar. Ni wnaed unrhyw benderfyniadau terfynol o ran sut y bydd y diwygiad yn edrych ond rydym wedi gwneud rhai penderfyniadau am yr hyn nad yw o fewn cwrmpas y diwygiadau hyn. Rydym hefyd yn ymwybodol bod camddealltwriaeth am yr hyn y gall diwygio'r Ddeddf Cydnabod Rhywedd ei gynnwys. Felly, rydym am roi eglurder o ran rhai materion sy'n cael eu codi yn gyson.

1

Ni fydd unrhyw newidiadau i'r ddarpariaeth o leoedd a gwasanaethau i fenywod yn unig

Mae'r Llywodraeth yn glir na fydd unrhyw newid i Ddeddf Cydraddoldeb 2010, sy'n caniatáu i ddarparwyr gwasanaethau gynnog gwasanaethau ar wahân i wrywod a menywod, neu i un rhyw yn unig, yn amodol ar rai meini prawf. Gall y gwasanaethau hyn drin pobl sydd â'r nodwedd warchoddedig o ailbennu rhywedd, yn wahanol, neu eu heithrio'n llwyr, ond *dim ond* os yw'r weithred yn fodd cymesur o gyflawni nod dilyn. Yn bwysig iawn, dylai man cychwyn darparwr gwasanaeth fod i drin person traws yn y rhywedd y mae yn cysylltu ei hun ag ef, a gadael iddo/iddi gael mynediad at wasanaethau ar gyfer y rhywedd hwnnw *oni bai* y bydd, trwy wneud hynny yn methu darparu'r gwasanaeth hwnnw i ddefnyddwyr gwasanaeth eraill. Mae hyn yn golygu na all fod yn waharddiad cyffredinol, nac yn cael ei wneud yn fympwyol. Rhaid iddo fod am reswm gwirioneddol, o achos i achos. Er enghraifft, gall lloches trais domestig i fenywod yn unig gynnog gwasanaeth ar wahân i fenyw draws os gellir profi y byddai defnyddwyr gwasanaeth eraill yn cael eu heffeithio yn niweidiol wrth gynnwys y fenyw draws fel rhan o'r gwasanaeth arferol. Os bydd raid iddynt wedyn eithrio'r person traws hwnnw, dylent ystyried pa ddewisiadau eraill y gallant eu cynnig i'r person traws. Dyna yw'r gyfraith ers 2010 ac ni fydd yn newid.

2

Ni fydd unrhyw newidiadau i'r llwybrau meddygol GIG i bobl draws

Mae llawer o bobl draws yn ceisio cael triniaethau meddygol a ddarperir gan y GIG. Mae ar bobl draws angen diagnosis o ddsyfforia rhywedd cyn cael unrhyw driniaeth. Nid yw'r llwybrau meddygol yn cael eu rheoleiddio gan y Ddeddf Cydnabod Rhywedd, ond gan y GIG. O ganlyniad, ni fydd diwygio'r Ddeddf yn cael dylanwad ar y camau meddygol y mae angen i bobl draws fynd trwyddynt ar gyfer eu trawsnewidiad meddygol dan y GIG.

3

Ni fydd plant yn cael eu rhoi mewn risg

Ni fydd diwygio'r Ddeddf Cydnabod Rhywedd yn newid hawliau **cyfreithiol** plant traws. Y lleiafswm oedran ar gyfer cydnabod rhywedd yn gyfreithiol yw 18 oed, sy'n cyd-fynd â hawliau a chyfrifoldebau dinasgyddiaeth oedolyn, ac nid oes gan y Llywodraeth unrhyw fwrriad i newid hyn. Rydym hefyd wedi dweud na fydd darpariaethau Deddf Cydraddoldeb 2010 yn newid. O ganlyniad, ni fydd y trefniadau presennol o gael cyfleusterau ar wahân i'r ddau ryw, fel toiledau, ystafelloedd newid a llety ar y cyd ar deithiau ysgol yn newid. Penderfynir ar yr oedran ar gyfer cael triniaeth **feddygol** hunaniaeth o ran rhywedd gan y GIG, nid y Ddeddf Cydnabod Rhywedd. Nid oes triniaeth lawfeddygol ar gael i bobl dan 18 oed. Mae hormonau traws ryweddol ar gael i'r rhai 16 oed a hŷn dan gyfarwyddyd. Dim ond pan fyddant yn cael cefnogaeth seicolegol barhaus y mae rhai dan oed sy'n draws yn derbyn triniaeth.

4

Clywir pob barn yn yr ymgynghoriad

Rydym yn cydnabod bod llawer o wahanol farnau ar ddiwygio'r Ddeddf Cydnabod Rhywedd. Rydym wedi ymrwmo i glywed barn pawb. Bydd yr ymgynghoriad yn codi set agored o gwestiynau am ddiwygiadau posibl. Ar ôl casglu barn pawb, byddwn yn dwyn cynigion ymlaen. Yn ein cyfnod cyn yr ymgynghoriad, rydym wedi cyfarfod llawer o randdeiliaid hawliau menywod.

5

Rydym wedi ymrwmo i wneud bywydau pobl draws yn haws

Mae pobl draws yn wynebu ymateb negyddol i'w hunaniaeth o ran rhywedd mewn cymdeithas a gallant ddod yn ddiodefnyddwyr troseddau casineb, cam-drin domestig ac aflonyddu yn syml oherwydd eu hunaniaeth o ran rhywedd. Mae gan bobl draws eisoes yr hawl i newid eu rhywedd yn gyfreithiol, ac nid oes unrhyw awgrym y bydd yr hawl hwn yn cael ei ddileu. Mae'r ymgynghoriad hwn yn gofyn yn syml beth yw'r ffordd orau i'r Llywodraeth wneud y system bresennol o dan y Ddeddf Cydnabod Rhywedd 2004 yn wasanaeth gwell i'r bobl draws ac anneul hynny sy'n dymuno ei ddefnyddio. Nid yw'r ymgynghoriad hwn, felly, yn ystyried y cwestiwn a yw pobl draws yn bodoli neu a oes ganddynt yr hawl i newid eu rhywedd yn gyfreithiol. Mae pobl draws ac anneul yn aelodau o'n cymdeithas a dylent gael eu trin â pharch.